

ŠVEDSKI ORNITOLOŠKI OBSERVATORIJ OTTENBY

// Žan Pečar

Ko sem pozimi leta 2017 brskal po internetu, sem opazil, da na Švedskem ornitološkem observatoriju Ottenby (Ottenby fågelstation) iščejo prostovoljce za poletno delo obročkovalca oziroma asistenta pri obročkanju ptic. Nisem se obotavljal. Poslal sem prijavo in bil na osnovi predstavljenih veščin obročkanja sprejet.

Observatorij sem obiskal dvakrat, poleti leta 2018 in jeseni 2019. Ottenby leži na južnem rtu otoka Öland. Ta podolgovati otok ob jugovzhodni obali Švedske je dolg približno 100 km. Je položen, na jugu poraščen s travišči in nizkim grmičevjem, med katerim se pasejo krave in ovce, in je tako zaradi čudovite kulturne krajine celo pod pokroviteljstvom UNESCO. To znajo ceniti tudi ptice, ki ob jesenski selitvi čez Baltiško morje priletijo na otok, tudi iz daljne Sibirije, potujejo vzdolž otoka

do njegove južne točke, kjer se v velikem številu spet znajdejo pred morjem. Večini selivk z vzhoda tu že tako poidejo moči, da začasno prekinejo selitev.

KAR 25.000 OBROČKANIH PTIC

Observatorij je zaprt za prosto sprehajanje, saj leži na zelo priljubljeni točki za opazovanje vodnih ptic v Skandinaviji. Obišče ga do 3000 obiskovalcev na leto, a le v času, ko ne motijo obročkanja, in zgolj z vodnikom. Njegova infrastruktura je sestavljena iz menze, kjer v poletnih mesecih postrežejo nekaj 100 obrokov na dan, manjše knjigarne, 40 m visokega svetilnika in muzeja. Observatorij Ottenby fågelstation je neprofitna organizacija in pripada BirdLifu Švedska. V observatoriju letno obročkajo približno 25.000 ptic okoli 140 različnih vrst. Najbolj pogosti obročkani vrsti med pevkami sta taščica (*Erithacus rubecula*) in rumenoglavi kraljiček (*Regulus regulus*), od vodnih ptic pa prednjači spremenljivi prodnik (*Calidris alpina*). Tukaj ptic

ORNITOLOŠKI OBSERVATORIJ OTTENBY

leži na južnem rtu otoka Öland. Ta je v dolžini 10 km in širini okoli 3 km namenjen raziskavam ptic selivk in varstvu kulturne krajine in mokrišč. Tako Švedski razvijajo južni del otoka! V observatoriju so na voljo odlična opazovalna struktura in privlačna otoška okolja, polna ptic.

ZNAČILNOSTI DRŽAVE:

Ime: Kraljevina Švedska

Št. prebivalcev:

10 milijonov

Značilnosti: s površino 450.295 km² je ta skandinavska dežela 22-krat večja od Slovenije. Značilni so prostrani gozdovi in hribovita pokrajina. Švedska je sinonim za mir, varnost in nevtralnost.

ne lovijo s pomočjo posnetka. S posebnim dovoljenjem smejo ponoči z njim loviti zgolj navadna čigra (*Sterna hirundo*).

NAČRTOVANJE NAMESTO NAKLJUČJA

Dan na observatoriju se začne že večer prej, ko se zasliši glasen vzklík »krysning« (prevod bi bil denimo »kljukanje«), nato glavni obročkovelec v računalniku pregleda potek dneva. V dnevnik se beležijo podatki tekočega dne, kot so vreme, veter, redke vrste, kaj se je dogajalo v laboratoriju, pri kletkah, pri pasti za race, mrežah, v gozdu in tudi kaj se je kuhalo v kuhinji. Nato se prične preštevanje oz. kljukanje po seznamu vrst. Odkljuka se vse opažene pogoste vrste, za redke vrste in ujede pa se dopiše še število in lokacijo, na primer: »Nad južnim gozdom je ob 13.30. uri krožilo sedem koconogih kanj (*Buteo lagopus*).« V vsakodnevem ritualu sodeluje vseh 10–15 obročkovalcev in pomočnikov na observatoriju. Ob zaključku pregleda dnevne

dejavnosti se določi jutranja ekipa in aktivnosti za sledeči lovni dan: odpiranje in zapiranje mrež, kdo vodi ogleda in kdo gre v trgovino. Nič ni prepuščeno naključju. Mreže se odprejo vsak dan ob svitu, na minuto natančno, določeno na koledarju. Pregleduje se jih vsakih 30 minut. Lov se vedno konča ob 11. uri. Izjema je močna selitev, ko je ptic izredno veliko. Na dan se izjemoma ujame tudi več kot 1000 ptic. Po enajsti uri je čas za vodene ogleda, obisk trgovine, šivanje mrež in drugo.

V observatoriju ptice lovijo na štiri načine. Prva dva sta kombinacija klasične najlonske mreže in slovite helgolandske vrše. Ta past je nekakšen vedno ožji tunel iz mrež, napetih nad drevesi, v katero se nažene ptice, ki na koncu tunela pristanejo

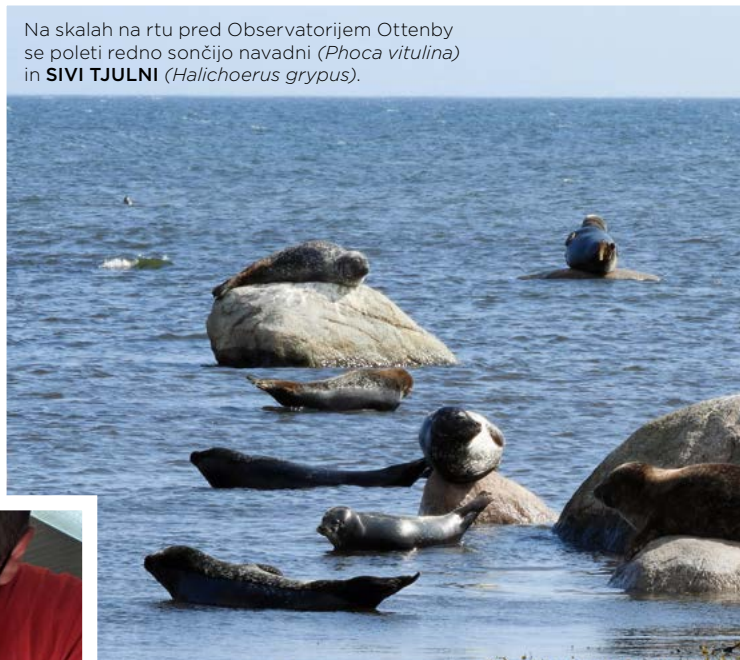

LOGOTIP
Ornitološkega
observatorija
Ottenby

Vhod v **HELGOLANDSKO VRŠO**

Na skalah na rtu pred Observatorijem Ottenby se poleti redno sončijo navadni (*Phoca vitulina*) in **SIVI TJULNI** (*Halichoerus grypus*).

Vsako ujeto ptico obročkovelec natančno preuči. Na sliki je **KUKAVICA** (*Cuculus canorus*) med določanjem starosti in debeline maščobnih blazin.

V roki sem prvič v življenju držal in obročkal **VELIKEGA GALEBA** (*Larus marinus*) – doma, v Sloveniji, ga najbrž ne bom nikoli!

VRŠE ZA LOV POBREŽNIKOV
ob morskem obrežju

ZANIMIVE VRSTE PTIC V DRŽAVI:

- ruska gaga** (*Polysticta stelleri*),
- pisana gaga** (*Somateria spectabilis*),
- mala gos** (*Anser erythropus*),
- belolična gos** (*Branta leucopsis*),
- grivasta gos** (*Branta bernicla*),
- veliki galeb** (*Larus marinus*),
- velika govnačka** (*Stercorarius skua*),
- rakovičar** (*Alle alle*),
- ploskokljuni liskonožec** (*Phalaropus fulicarius*),
- debelokljuna lumna** (*Uria lomvia*),
- koconoga kanja** (*Buteo lagopus*),
- robidna trstnica** (*Acrocephalus dumetorum*),
- nacionalna ptica Švedske – **kos** (*Turdus merula*)

v kletki, kjer jih pobere obročkovelec. Na morskem obrežju so v poletnih mesecih postavljene tudi vrše za pobrežnike. Ti se v njih ujamejo, ko tavajo in iščejo hrano vzdolž obrežja. Na oddaljenem lovišču se vsakodnevno lovi tudi race. Te obročkovalci rutinsko vzorčijo in preiskujejo vzorce, da bi odkrili morebitno »ptičjo gripo« in druge bolezni.

OBROČKOVALSKI SLOG

Med prostovoljnim delom v Observatoriju Ottenby me je prijetno presenetilo ravnanje s pticami in potek dela obročkovalca. Ko se ptice pobere iz mreže, se jih odnese v prostor za obročkanje. Tu se jih razvrsti v zaboje. Na vsak zaboj se zapiše vrsto ptice in uro ulova. Obročkanje poteka po principu prvi noter, prvi ven – zaporedno in brez preskakovanja. Ptico se obročka, določi vrsto, spol, izmeri perut, stehta, redko vrsto se tudi fotografira v posebnem fotografskem studiu in v najkrajšem možnem času izpusti. Tudi ko je »gneča« največja, je le-ta izpuščena v pol ure. V prostoru za obročkanje delujeta dva obročkovalca in dva pisarja hkrati. Ostalih pa v prostoru ni, oz. smo bili lahko navzoči v čisti tišini, pa še to samo takrat, ko ptic ni bilo veliko. Ko je bilo

obročkanih manj kot 10 ptic v uri, pa je bil čas za podrobno študijo značilnosti posamezne vrste, potek golitve in indeks maščobnih zalag za pripravnik in tiste, ki želijo še poglobiti svoje znanje pod vodstvom odgovornega obročkovalca. Ob »velikem dnevu«, ko se že zgodaj ugotovi, da bo ptic ogromno, v observatorij pokličejo starejše obročkovalce in izkušene opazovalce, ki na rtu beležijo vodne ptice. Gre za timsko delo. Zanimivosti in rezultate dela v observatoriju si lahko ogledate na njihovi spletni strani <https://www.ottenby.se/en/>. Odličen je tudi njihov foto-določevalni ključ za starost in spol ptic <https://ringersdigiguide.ottenby.se/>.

BREZ RAZISKOVALNEGA CILJA NI OBROČKANJA

Obročkanje v Observatoriju Ottenby je bilo moje prvo samostojno obročkovaško potovanje v tujino. Nepozabno doživetje, ki se ti vtisne v spomin za vse življenje. Še posebej, ko si doživel, da se okoli tebe na travniku pase okoli 40.000 beloličnih gosi (*Branta leucopsis*), druge pa se že selijo naprej proti Danski in Nizozemski. V Sloveniji bi si lahko za vzor vzeli predvsem standardizacijo in disciplino,

Pašniki so na otoku
Öland prepašeni
dvakrat: prvič z
domačimi živalmi ...

... in potem še z
beloličnimi gosmi
(*Branta leucopsis*).

foto: vse **Žan Pečar**

V observatoriju letno obročkajo približno 25.000 ptic okoli 140 različnih vrst.

ki jo švedski obročkovalci vzdržujejo neprekinjeno vse od druge svetovne vojne. Podatki so zbrani po letih, dnevih in urah! Vse, kar se ujame poleg standardiziranega lova, recimo s sakom, sprožilno pastjo ali zunaj določenega lovnega časovnega okvirja observatorija, je sicer obročkano, ne sodi pa v dnevno statistiko obročkanja. Tako so podatki primerljivi za vsa leta nazaj, in to v dolgi časovni vrsti. Postavitev mreže kar tam nekje, brez utemeljenega razloga, na Švedskem ni dovoljena. Če želiš obročkati na določeni lokaciji, moraš predhodno o tem obvestiti obročkovaški center Prirodoslovnega muzeja v Stockholmu in navesti tehtni razlog za lov. Poleg tega je dovoljenje za obročkanje vezano na postajo. Če želiš obročkati na drugi postaji, se moraš tam predhodno dokazati, standardizirati in uravnati z načini dela, da ti dovolijo samostojno obročkanje. Seveda spet le v okviru postaje!

Avtor najboljšega določevalnega terenskega priročnika za ptice vseh časov, legendarni **LARS SVENSSON**, je na Observatoriju Ottenby pred leti obročkal svojo prvo ptico. V času mojega izpopolnjevanja se je na Ottenby pripeljal iz 500 km oddaljenega Stockholma. Med enournim obiskom so ga zanimali zgolj kraljički. Izbral pa je napačen dan za obisk, saj je pihal močan vzhodnik, ki je selivke kratko malo odpihnil čez morje. Zato si je na hitro ogledal šojo (*Garrulus glandarius*) in pokomentiral starost pri drevesni cipi (*Anthus trivialis*). Z določitvijo slednje se udeleženci nismo strinjali. Konstruktivno kritiko je lepo sprejel, občudujoče pokomentiral nova spoznanja v observatoriju in se odpeljal v Stockholm. 12 ur vožnje za enourni obisk!